

(สำเนา)

เลขรับ ๑๑๖/๒๕๕๕ วันที่ ๒๘ พ.ย. ๒๕๕๕

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนอุทองใน ดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น
๒. บันทึกหลักการและเหตุผล
๓. บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ

ข้าพเจ้ากับคณะขอเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาเพื่อได้โปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา และหากสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว ก็ขอได้โปรดนำเสนอวุฒิสภาพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) สุนัย จุลพงศธร ผู้เสนอ
(นายสุนัย จุลพงศธร)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย

(ลงชื่อ) ชินวัฒน์ หาบุญพาด ผู้เสนอ (ลงชื่อ) อำนวย คลังผา ผู้เสนอ
(นายชินวัฒน์ หาบุญพาด) (นายอำนวย คลังผา)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย

(ลงชื่อ) เอกธวัช อินทร์รอด ผู้เสนอ (ลงชื่อ) สุทธิชัย จรุงเนตร ผู้เสนอ
(นายเอกธวัช อินทร์รอด) (นายสุทธิชัย จรุงเนตร)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย

(ลงชื่อ) อรุณลักษณ์ กิจเลิศไพโรจน์ ผู้เสนอ (ลงชื่อ) สุรสิทธิ์ เจียมวิจักขณ์ ผู้เสนอ
(นางอรุณลักษณ์ กิจเลิศไพโรจน์) (นายสุรสิทธิ์ เจียมวิจักขณ์)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย

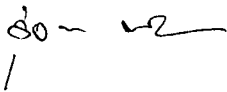
(โปรดพลิก)

(ลงชื่อ)	สลิลทิพย์ สุขวัฒน์ (นางสลิลทิพย์ สุขวัฒน์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	ชัตติยา สวัสดิผล (นางสาวชัตติยา สวัสดิผล) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	บุญรีน ศิริเรศ (นางบุญรีน ศิริเรศ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	นิยม เวชกามา (นายนิยม เวชกามา) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	รังสิมา เจริญศิริ (นางรังสิมา เจริญศิริ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	ก่อเกียรติ สิริยะเสถียร (นายก่อเกียรติ สิริยะเสถียร) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	เรืองเดช สุพรรณผ่าย (นายเรืองเดช สุพรรณผ่าย) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	พรศักดิ์ เจริญประเสริฐ (นายพรศักดิ์ เจริญประเสริฐ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	สุทิน นพขำ (นายสุทิน นพขำ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	อนันต์ ลิมปคุปตถาวร (นายอนันต์ ลิมปคุปตถาวร) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	สุรศักดิ์ อนรรฆพันธ์ (นายสุรศักดิ์ อนรรฆพันธ์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	สมชัย อัครชัยโสภณ (นายสมชัย อัครชัยโสภณ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	เกียรติอุดม เมนะสวัสดิ์ (นายเกียรติอุดม เมนะสวัสดิ์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	สิรินทร รามสูต (นางสิรินทร รามสูต) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	ว่าที่ร้อยตรี พงศ์พันธ์ สุนทรชัย (พงศ์พันธ์ สุนทรชัย) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	วไลพร อัจฉริยะประสิทธิ์ (นางวไลพร อัจฉริยะประสิทธิ์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	รังสรรค์ วันไชยธนวงศ์ (นายรังสรรค์ วันไชยธนวงศ์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	นริศร ทองธิราช (นายนริศร ทองธิราช) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ
(ลงชื่อ)	สุนีย์ เหลืองวิจิตร (นางสาวสุนีย์ เหลืองวิจิตร) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ	(ลงชื่อ)	วิทยา ทรงคำ (นายวิทยา ทรงคำ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	ผู้เสนอ

(ลงชื่อ) จำสืบทำรวจ ประสิทธิ์ ไชยศรีษะ ผู้เสนอ (ประสิทธิ์ ไชยศรีษะ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	(ลงชื่อ) ทายาท เกียรติชูศักดิ์ ผู้เสนอ (นายทายาท เกียรติชูศักดิ์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) ทศนีย์ บุรณุปกรณ์ ผู้เสนอ (นางสาวทศนีย์ บุรณุปกรณ์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	(ลงชื่อ) ดวงรัตน์ โล่ห์สุนทร ผู้เสนอ (นางสาวดวงรัตน์ โล่ห์สุนทร) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) เชิดชัย ตันตศิรินทร์ ผู้เสนอ (นายเชิดชัย ตันตศิรินทร์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	(ลงชื่อ) มาลินี อินฉัตร ผู้เสนอ (นางสาวมาลินี อินฉัตร) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) อนันต์ ผลอำนวย ผู้เสนอ (นายอนันต์ ผลอำนวย) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	(ลงชื่อ) พายัพ ปันเกตุ ผู้เสนอ (นายพายัพ ปันเกตุ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) ประเสริฐ บุญเรือง ผู้เสนอ (นายประเสริฐ บุญเรือง) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	(ลงชื่อ) รังสรรค์ มณีรัตน์ ผู้เสนอ (นายรังสรรค์ มณีรัตน์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) ปัญญา จินตะเวช ผู้เสนอ (นายปัญญา จินตะเวช) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	(ลงชื่อ) วิวัฒน์ชัย โทตระไวศยะ ผู้เสนอ (นายวิวัฒน์ชัย โทตระไวศยะ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) ศรีเรศ โกฏาคำลือ ผู้เสนอ (นายศรีเรศ โกฏาคำลือ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	(ลงชื่อ) พันตรี อาณันย์ วัชรโรทัย ผู้เสนอ (อาณันย์ วัชรโรทัย) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) อนุรักษ์ สุปรียศิลป์ ผู้เสนอ (นายอนุรักษ์ สุปรียศิลป์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	(ลงชื่อ) จักริน พัฒน์ดำรงจิตร ผู้เสนอ (นายจักริน พัฒน์ดำรงจิตร) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) เปล่งมณี เร่งสมบูรณ์สุข ผู้เสนอ (นางเปล่งมณี เร่งสมบูรณ์สุข) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	(ลงชื่อ) พีระเพชร ศิริกุล ผู้เสนอ (นายพีระเพชร ศิริกุล) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) จตุพร เจริญเชื้อ ผู้เสนอ (นายจตุพร เจริญเชื้อ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย	(ลงชื่อ) ดวงแข อรรถนพพร ผู้เสนอ (นางดวงแข อรรถนพพร) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย

(ลงชื่อ) พงศกร อรรถนพพร ผู้เสนอ (ลงชื่อ) อรุณี ชำนาญยา ผู้เสนอ
(นายพงศกร อรรถนพพร) (นางสาวอรุณี ชำนาญยา)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
(ลงชื่อ) ถาวร ตีร์รัตน์ณรงค์ ผู้เสนอ
(นายถาวร ตีร์รัตน์ณรงค์)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวรุ่งนภา ชันธิโชติ)

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานระเบียบวาระ

สำนักการประชุม

มนชัย พิมพ์

หัวหน้างาน

 ตรวจ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

เหตุผล

โดยที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อใช้เป็นวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาวินิจฉัยคดีตามที่บัญญัติให้อำนาจไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ร่าง
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ.

.....
.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาล
รัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและ
เสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๒ มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๕ ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เรียกว่า “พระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้
“ศาล” หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี
“ตุลาการ” หมายความว่า ประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่

กรณี
“เรื่องพิจารณา” หมายความว่า เรื่องหรือประเด็นที่เสนอเป็นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณา

วินิจฉัย
“คู่กรณี” หมายความว่า ผู้ร้องและผู้ถูกร้อง
“ผู้ร้อง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิเสนอเรื่องพิจารณาต่อศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย
“ผู้ถูกร้อง” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาในเรื่องพิจารณา

“ผู้เกี่ยวข้อง” หมายความว่า หน่วยงาน คณะบุคคล หรือบุคคลที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา

“กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การพิจารณาหรือการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับเรื่องพิจารณา ซึ่งกระทำโดยคู่กรณี หรือโดยศาล หรือตามคำสั่งศาลไม่ว่าการนั้นจะเป็นโดยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งกระทำต่อศาลหรือต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือศาลกระทำต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย รวมถึงการส่งคำร้อง และการลงมติ ตลอดจนการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

“การนั่งพิจารณา” หมายความว่า การไต่สวน การประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาหรือการวินิจฉัยชี้ขาดของศาลหรือตุลาการ โดยจะออกนั่งบัลลังก์หรือไม่ก็ตาม

“ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อขัดแย้ง ข้อโต้แย้ง หรือข้อเรียกร้องเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย และหมายความรวมถึงข้อขัดแย้งอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกันทางการเมือง

มาตรา ๔ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนดของศาลโดยความเห็นชอบจากคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม

ข้อกำหนดของศาลตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๕ ศาลอาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ศาลเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือในกระบวนการพิจารณาของศาลตามที่ศาลมอบหมายได้

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๖ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติ

มาตรา ๗ เมื่อคู่กรณีร้องขอและศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยายระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือระยะเวลาตามที่ศาลกำหนดไว้ได้ ทั้งนี้เท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและประโยชน์สาธารณะ เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะกำหนดระยะเวลาไว้เป็นการเฉพาะ

ในกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดระยะเวลาพิจารณาวินิจฉัยของศาลไว้เป็นการเฉพาะ ให้เริ่มนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องหรือความเห็นนั้น

มาตรา ๘ การส่งสำเนาคำร้อง สำเนาข้อชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาหรือเอกสารอื่นใด หรือการแจ้งวันนัดคำสั่งของศาลหรือข้อความอย่างอื่นไปยังคู่กรณีหรือบุคคลอื่นใดในเรื่องพิจารณาให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศาลดำเนินการส่งหรือส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ

ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อความเหมาะสมตามสภาพแห่งเนื้อหาของเรื่องที่ทำกรติดต่อ ศาลอาจสั่งให้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งโดยทางโทรสาร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นใดก็ได้

ในการส่งเอกสารตามวรรคหนึ่งและวรรคสองต้องมีหลักฐานการได้ส่งจากเจ้าหน้าที่ศาลหรือหน่วยงานผู้จัดให้บริการไปรษณีย์หรือโทรคมนาคมที่เป็นสื่อในการส่งเอกสารนั้น ในกรณีนี้ให้ถือว่าผู้รับได้รับเอกสารตามวันเวลาที่ปรากฏในหลักฐานดังกล่าว เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้รับหรือได้รับหลังจากนั้น

หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล

มาตรา ๙ ศาลมีอำนาจออกประกาศกำหนดอัตรา หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการจ่ายในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แก่บุคคลใดที่ศาลเรียกมาให้ถ้อยคำ ให้ความเห็น หรือเบิกความ ตามมาตรา ๕๐ หรือบุคคลตามที่ศาลเห็นสมควร

(๒) ค่าใช้จ่ายในการสืบพยานหลักฐาน ตรวจสอบบันทึก เอกสาร วัตถุ หรือสถานที่ตาม มาตรา ๕๑

(๓) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเอกสารหรือการดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาของศาล

มาตรา ๑๐ ตุลาการซึ่งมีเหตุความไม่เป็นกลางอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้จะร่วมเป็นองค์คณะเพื่อพิจารณาวินิจฉัยไม่ได้

(๑) เคยเป็นผู้พิพากษาหรือตุลาการในศาลอื่น อนุญาตตุลาการ กรรมการในองค์กรใดหรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในหน่วยงานของรัฐ ซึ่งเคยพิจารณาวินิจฉัยในคดีหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณาที่ขอให้วินิจฉัยนั้นมาก่อน

(๒) เป็นหรือเคยเป็นสามีหรือภริยา หรือญาติของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงสามชั้น หรือเป็นญาติทางการสมรสนับได้เพียงสองชั้น

(๓) เป็นผู้ที่ได้ถูกอ้างเป็นพยาน โดยที่รับรู้ได้เห็นเหตุการณ์ โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษเกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณานั้น

(๔) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทน โดยชอบธรรม ผู้แทน ตัวแทน หรือทนายความของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(๕) มีหรือเคยมีคดีหรือข้อพิพาทที่ตุลาการนั่นเอง สามี ภริยา หรือญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของตุลาการนั้นฝ่ายหนึ่ง พิพาทกับคู่กรณี สามี ภริยา หรือญาติสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือลงมาของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา ๑๑ ตุลาการซึ่งมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ อาจถูกคัดค้านมิให้ร่วมเป็นองค์คณะเพื่อพิจารณาวินิจฉัยได้

(๑) เคยมีส่วนร่วมในการตราบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดที่เสนอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย รวมทั้งแสดงหรือเคยแสดงความเห็นต่อสาธารณะเกี่ยวกับบทบัญญัติหรือปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินี้ดังกล่าว

(๒) มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับเรื่องพิจารณา

(๓) แสดงหรือเคยแสดงความเห็นต่อสาธารณะเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือพรรคการเมืองที่เสนอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือความเป็นรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรี หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือยุบพรรคการเมือง แล้วแต่กรณี

(๔) แสดงหรือเคยแสดงความเห็นต่อสาธารณะเกี่ยวกับเรื่องพิจารณา

(๕) แสดงหรือเคยแสดงความเห็นต่อสาธารณะที่เป็นปฏิปักษ์หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขซึ่งมีหลักการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งโดยตรงทั้งหมด

(๖) เหตุอื่นใดอันมีสภาพร้ายแรงซึ่งอาจทำให้การพิจารณาวินิจฉัยเสียความยุติธรรม

มาตรา ๑๒ ตุลาการซึ่งร่วมเป็นองค์คณะผู้ใดเห็นว่าตนมีเหตุความไม่เป็นกลางตามมาตรา ๑๐ ตุลาการผู้นั้นจะแถลงถึงเหตุความไม่เป็นกลางดังกล่าวต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ เพื่อขอถอนตัวออกจากการพิจารณาวินิจฉัยนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลพิจารณาดำเนินการต่อไป

มาตรา ๑๓ ในกรณีที่คู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าตุลาการซึ่งร่วมเป็นองค์คณะมีเหตุความไม่เป็นกลางตามมาตรา ๑๐ หรือมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านได้ตามมาตรา ๑๑ ให้ยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก็ได้ก่อนการลงมติเพื่อมีคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

มาตรา ๑๔ เมื่อมีการแถลงต่อศาลตามมาตรา ๑๒ หรือมีการยื่นคำร้องคัดค้านตามมาตรา ๑๓ ให้ตุลาการซึ่งมีเหตุดังกล่าวหยุดการปฏิบัติหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนั้นไว้ก่อนจนกว่าศาลจะได้วินิจฉัยชี้ขาดความไม่เป็นกลางหรือเหตุคัดค้านนั้น

มาตรา ๑๕ ในการพิจารณาคำแถลงของตุลาการตามมาตรา ๑๒ ศาลอาจขอให้ตุลาการผู้นั้นชี้แจงหรือแสดงพยานหลักฐานเพิ่มเติมด้วยก็ได้

สำหรับการพิจารณาคำร้องคัดค้านตามมาตรา ๑๓ นั้น ศาลต้องให้สิทธิผู้ร้องคัดค้านและตุลาการผู้ถูกคัดค้านแถลงชี้แจงด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร รวมทั้งแสดงพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง และต้องให้แต่ละฝ่ายได้รับทราบประเด็นโต้แย้งและการตอบข้อโต้แย้งของแต่ละฝ่ายด้วย

เมื่อศาลเห็นว่าเอกสารหรือพยานหลักฐานที่ได้รับมาตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองเป็นการเพียงพอแล้ว ให้แจ้งให้ตุลาการและผู้ร้องคัดค้านทราบ ทั้งนี้ เพื่อศาลจะได้มีมติวินิจฉัยในเหตุความไม่เป็นกลางหรือเหตุคัดค้านนั้นต่อไป

มาตรา ๑๖ ในการพิจารณาวินิจฉัยเหตุความไม่เป็นกลางตามมาตรา ๑๐ หากศาลมีมติว่าตุลาการผู้ร่วมเป็นองค์คณะมีเหตุตามมาตรา ๑๐ ดังกล่าว ให้ตุลาการผู้นั้นพ้นจากการเป็นองค์คณะในเรื่องพิจารณานั้น

มาตรา ๑๗ ในการพิจารณาวินิจฉัยเหตุคัดค้านตามมาตรา ๑๑ ให้ศาลพิจารณาว่าตุลาการผู้ถูกคัดค้านมีเหตุตามที่ถูกคัดค้านจริงหรือไม่

ในกรณีที่ศาลมีมติว่าตุลาการผู้ถูกคัดค้านมีเหตุตามที่ถูกคัดค้านจริง และเหตุคัดค้านนั้นอาจกระทบต่อความยุติธรรมในการพิจารณาวินิจฉัย ให้ตุลาการผู้นั้นพ้นจากการเป็นองค์คณะในเรื่องพิจารณานั้น

มาตรา ๑๘ ในการพิจารณาวินิจฉัยเหตุความไม่เป็นกลางหรือคำร้องคัดค้านให้ถือตามคะแนนเสียงข้างมาก และตุลาการซึ่งมีเหตุความไม่เป็นกลางหรือถูกคัดค้านจะร่วมพิจารณาหรือออกเสียงลงคะแนนไม่ได้

มาตรา ๑๙ การกระทำใด ๆ ของตุลาการผู้ถูกคัดค้านที่ได้ดำเนินการไปก่อนมีเหตุที่อาจถูกคัดค้านนั้น ย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไปเพราะเหตุที่ศาลมีคำสั่งยอมรับคำร้องคัดค้าน เว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๒๐ ตุลาการจะขอถอนตัวจากเรื่องพิจารณาหรือการทำคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่งในเรื่องพิจารณาใดมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามมาตรา ๑๐ เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้

มาตรา ๒๑ การใช้หรือวินิจฉัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือบทกฎหมายอื่นใด หากตัวอักษรหรือถ้อยคำในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือบทกฎหมายอื่นใด มีใช้ในกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติและมีความหมายตามกฎหมายอยู่แล้ว ศาลต้องใช้หรือวินิจฉัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือบทกฎหมายอื่นใดนั้นตามความหมายดังกล่าว

ในกรณีที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือบทกฎหมายอื่นใดไม่ชัดเจน ให้ศาลแสวงหาคความมุ่งหมายของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือบทกฎหมายนั้น แล้วใช้หรือวินิจฉัยตามความมุ่งหมายนั้น

การไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าวให้ถือว่าเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๒๒ ในการนั่งพิจารณาให้ศาลมีอำนาจออกระเบียบว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยของการนั่งพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลที่เข้ามาในที่ทำการศาล หรือบริเวณที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการไต่สวนของศาล เพื่อให้การนั่งพิจารณาดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อย และรวดเร็ว

ผู้ใดฝ่าฝืนระเบียบตามวรรคหนึ่งให้ศาลมีอำนาจสั่งลงโทษ ดังต่อไปนี้

(๑) ตักเตือน โดยจะมีคำตำหนิเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้

(๒) ไล่ออกจากที่ทำการศาล หรือบริเวณที่ทำการศาล

(๓) ปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

การสั่งลงโทษตามวรรคสอง ให้ศาลใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี

มาตรา ๒๓ การวิเคราะห์หรือวิจารณ์การนั่งพิจารณา การพิจารณาวินิจฉัย หรือคำวินิจฉัยของศาลเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเป็นวิธีการทางวิชาการ ซึ่งได้กระทำโดยสุจริต ย่อมกระทำได้โดยไม่มี ความผิดฐานดูหมิ่นศาลหรือตุลาการ

ผู้ใดวิเคราะห์หรือวิจารณ์ที่ไม่เป็นไปตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจลงโทษผู้นั้นตามมาตรา ๒๒ วรรคสอง และให้นำมาตรา ๒๒ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๔ กระบวนพิจารณาให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และข้อกำหนดของศาลตามมาตรา ๔

หมวด ๒
วิธีพิจารณา

ส่วนที่ ๑
การยื่นคำร้องและการจำหน่ายเรื่องพิจารณา

มาตรา ๒๕ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือและอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง
- (๒) ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง
- (๓) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง
- (๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุน
- (๕) ลงลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่น ต้องแนบ

ใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวมาด้วย

หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำ การยื่น และรายละเอียดของคำร้อง ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล

มาตรา ๒๖ ให้นำความในมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับแก่คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาโดยอนุโลม

มาตรา ๒๗ การยื่นคำร้องต่อศาลให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ยื่นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบตามข้อกำหนดของศาล

การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ ให้ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหารที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดี ส่งความเห็นหรือคำโต้แย้งของคู่ความพร้อมด้วยเหตุผลไปยังหัวหน้าหน่วยงานผู้รับผิดชอบธุรการของศาล เพื่อส่งให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย

มาตรา ๒๘ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ต้องดำเนินการใช้สิทธิตามมาตรา ๒๔๕ (๑) และมาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) ของรัฐธรรมนูญจนถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่กรณีที่มีคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร แล้วแต่กรณี ให้ดำเนินการใช้สิทธิตามมาตรา ๒๑๑ ของรัฐธรรมนูญก่อน

ในการดำเนินการของบุคคลตามมาตรา นี้ ให้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ศาลตามข้อกำหนดของศาล

มาตรา ๒๙ การยื่นคำร้องของบุคคลตามมาตรา ๒๘ นอกจากต้องดำเนินการตามมาตรา ๒๕ แล้ว ให้ระบุเหตุที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้วด้วย

มาตรา ๓๐ คำร้องที่ได้ยื่นต่อศาล ก่อนที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่ง ถ้าผู้ร้องตาย หรือมีการขอถอนคำร้อง หรือคำร้องนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่เรื่องพิจารณา ศาลอาจพิจารณาสั่งจำหน่ายเรื่องพิจารณานั้นก็ได้

มาตรา ๓๑ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้คู่กรณีที่ทำเนียบกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้องนั้นทำการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่เห็นสมควร

กรณีที่ผู้ร้องไม่ดำเนินการกระบวนการพิจารณาตามคำสั่งศาลตามวรรคหนึ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจพิจารณาสั่งจำหน่ายเรื่องพิจารณานั้นก็ได้

ส่วนที่ ๒

การพิจารณาวินิจฉัย

มาตรา ๓๒ องค์คณะของศาลในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน

การนั่งพิจารณาของศาลต้องมีตุลาการครบองค์คณะ และตุลาการซึ่งมิได้นั่งพิจารณาจะทำคำวินิจฉัยเรื่องพิจารณานั้นมิได้

คำวินิจฉัยของศาลให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๓๓ ศาลอาจแต่งตั้งตุลาการประจำเรื่องพิจารณาเพื่อพิจารณารับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย และออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องพิจารณาก็ได้

หลักเกณฑ์และการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการประจำเรื่องพิจารณาให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล

มาตรา ๓๔ กรณีมีคำร้องที่ขอให้ศาลวินิจฉัยเรื่องใด ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งรับหรือไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในระยะเวลาตามข้อกำหนดของศาล

ในกรณีที่ศาลมีความเห็นว่าคำร้องไม่สมบูรณ์ครบถ้วนซึ่งผู้ร้องอาจแก้ไขได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้สมบูรณ์ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่มีการแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือข้อที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนนั้นเป็นกรณีที่ไม่อาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ให้สั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

คำร้องในเรื่องใดที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาล ให้สั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

มาตรา ๓๕ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องที่มีคู่กรณีไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้องหรือมีคำสั่งแจ้งผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้อง ให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง

กรณีผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาตามวรรคสอง หรือไม่มารับสำเนา คำร้องภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

มาตรา ๓๖ คำร้องหรือคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาจะแก้ไขเพิ่มเติมได้ต้องเป็นสาระสำคัญอันควร แก่การแก้ไขเพิ่มเติมและเกี่ยวข้องกับเรื่องเดิม แต่จะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

มาตรา ๓๗ ในการนั่งพิจารณาคาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ตุลาการเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมาย

มาตรา ๓๘ พยานหลักฐาน หรือข้อเท็จจริง ที่คู่กรณีนำเสนอหรือศาลเรียกมาเองหาก เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกให้ศาลมีอำนาจส่งสำเนาหรือแจ้งให้บุคคลภายนอกดังกล่าวทราบและได้มีโอกาส ได้แย้งคัดค้านเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยก็ได้

พยานหลักฐาน หรือข้อเท็จจริงที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลส่งสำเนาหรือแจ้งให้คู่กรณีได้มี โอกาสโต้แย้งคัดค้าน

มาตรา ๓๙ การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลให้กระทำด้วยความรวดเร็วและมี กำหนดเวลาที่แน่นอน

ในกรณีมีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอันอันมิอาจก้าวล่วงได้ หรือเหตุอื่นตามที่คู่กรณีหรือ ผู้เกี่ยวข้องร้องขอ หรือศาลเห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะสั่งเลื่อนกระบวนการพิจารณา ออกไปก็ได้

มาตรา ๔๐ ศาลมีอำนาจในอันที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานใด ๆ ที่ได้มา หรือมีอยู่หรือที่คู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องนำมาสืบนั้น จะเกี่ยวกับประเด็นที่ศาลกำหนดไว้และเป็นอัน เพียงพอให้ฟังเป็นยุติได้หรือไม่ แล้วพิจารณาวินิจฉัยไปตามนั้น

มาตรา ๔๑ หากศาลเห็นว่าเรื่องพิจารณาใดเป็นปัญหาข้อกฎหมาย หรือมีพยานหลักฐาน ที่คู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องแถลงยอมรับและเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว ศาลอาจประชุมปรึกษาเพื่อ พิจารณาและวินิจฉัยโดยไม่ทำการไต่สวนก็ได้

มาตรา ๔๒ การไต่สวนของศาล ให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อ รักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลมีอำนาจกำหนดให้ เฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องมีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้

มาตรา ๔๓ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคล และหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งนั้น ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลกำหนด

การอ้างพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณีจัดทำบัญชีระบุพยานยื่นต่อศาลพร้อมแสดง เหตุผล ความจำเป็นในการอ้างพยานหลักฐาน และวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวคู่กรณีอาจยื่นบัญชี ระบุพยานเพิ่มเติมพร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาในการยื่นบัญชีระบุพยาน ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล

มาตรา ๔๔ เพื่อให้การนั่งพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ศาลอาจกำหนดให้ มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนก็ได้ และให้แจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า เจ็ดวัน

หลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจพยานหลักฐานให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล

มาตรา ๔๕ การไต่สวนของศาลให้คู่กรณีซักถามเฉพาะประเด็นที่ศาลกำหนดและให้มีการสืบ พยานหลักฐานที่คู่กรณีไม่รับกัน

ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันไต่สวนโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ศาลดำเนินกระบวนการ พิจารณาต่อไป

มาตรา ๔๖ ในกรณีที่มีความจำเป็นให้ศาลเรียกพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามา ในการไต่สวนได้

การไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลสอบถามพยานบุคคลหรือพยาน ผู้เชี่ยวชาญเองก่อนทำการไต่สวนให้ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวนแล้วให้ พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามของศาล

ให้คู่กรณีมีสิทธิซักถามพยานเพิ่มเติมตามประเด็นและข้อเท็จจริงที่ศาลกำหนดไว้ได้ โดยให้ ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ซักถามก่อน

มาตรา ๔๗ ศาลอาจอนุญาตให้สืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาลด้วยวิธีการตามที่คู่กรณีฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีวิธีการดังกล่าวและเป็นผู้เสีย ค่าใช้จ่ายในการนี้เว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่น

การสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาล

มาตรา ๔๘ ในกรณีที่ศาลเห็นสมควร หรือในกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญคนใดเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยัน ข้อเท็จจริงหรือความเห็นต่อศาลแทนการมาเบิกความได้

ให้ศาลส่งสำเนาทันทีถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นตามวรรคหนึ่งให้คู่กรณีทราบ และหากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งติดใจซักค้านก็ให้ทำคำคัดค้านเป็นหนังสือหรือร้องขอนำพยานผู้ให้ถ้อยคำมา เบิกความก็ได้

ศาลอาจนัดให้พยานมาศาลเพื่อตอบข้อซักถามเพิ่มเติมของศาล หรือของคู่กรณี ตามประเด็นที่เสนอต่อศาลตามความในวรรคสองและศาลอนุญาต ในกรณีเช่นนี้ ถ้าพยานบุคคลนั้นไม่มาศาล หรือมาศาลแต่ไม่ยอมตอบข้อซักถาม ให้ศาลปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของพยานบุคคลนั้นเป็นพยานหลักฐานในเรื่องพิจารณา เว้นแต่มีพยานหลักฐานอื่นประกอบและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับฟังบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของพยานบุคคลนั้นประกอบพยานหลักฐานอื่นนั้นก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาในการจัดทำ การยื่น การส่ง และการคัดค้านบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็น ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล

มาตรา ๔๙ การไต่สวนของศาลให้ศาลบันทึกรายงานการนั่งพิจารณารวมไว้ในสำนวนและจัดให้คู่กรณีลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

การบันทึกคำเบิกความของพยานในการไต่สวน ให้บันทึกการพิจารณาโดยใช้เครื่องมือบันทึกเสียงและเครื่องมือบันทึกภาพและเสียง หรือวิธีการอื่นตามข้อกำหนดของศาล

มาตรา ๕๐ ในการนั่งพิจารณาศาลอาจขอให้พยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นหรือจัดทำความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยได้ แต่ต้องให้ผู้ร้องหรือคู่กรณี แล้วแต่กรณี ทราบความเห็นและให้โอกาสโต้แย้งความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวเป็นหนังสือภายในเวลาที่ศาลกำหนด

มาตรา ๕๑ ในการนั่งพิจารณาคดีที่ศาลเห็นสมควรหรือกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจสั่งให้มีการสืบพยานหลักฐาน ตรวจสอบบันทึก เอกสารวัตถุหรือสถานที่ ไม่ว่าจะกระทำในเวลาใด ภายในหรือภายนอกที่ทำการศาลก็ได้

มาตรา ๕๒ ในการนั่งพิจารณาศาลอาจสั่งงดการสืบพยานหลักฐานใดที่เห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่พิจารณาวินิจฉัย หรือประวิงให้ชักช้า

ก่อนศาลสั่งงดสืบพยานหลักฐานตามวรรคก่อน ให้ศาลฟังคู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องเสียก่อนที่จะมีคำสั่ง

มาตรา ๕๓ ในการนั่งพิจารณาศาลอาจอนุญาตให้คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องให้ข้อเท็จจริงหรือความเห็น แล้วแต่กรณี เป็นหนังสือได้

มาตรา ๕๔ เมื่อศาลมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ในการวินิจฉัยของศาล ตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคนจะดออกเสียงในประเด็นที่วินิจฉัยมิได้

มาตรา ๕๕ ให้ศาลเป็นผู้บันทึกรายงานการนั่งพิจารณา

มาตรา ๕๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงลายมือชื่อคำสั่ง หรือประกาศ แล้วแต่กรณี ส่วนหนังสืออื่นใดของศาล ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ลงลายมือชื่อ

หมวด ๓
การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

มาตรา ๕๗ คำวินิจฉัยของศาลอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

ให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคำขอทุกข้อตามที่ปรากฏในคำร้อง ห้ามมิให้วินิจฉัยชี้ขาดเกินคำขอหรือนอกจากที่ปรากฏในคำร้อง

ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเข้าใจในการวินิจฉัยในส่วนของตนเป็นหนังสือพร้อมแนลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ เมื่อการลงมติเสร็จสิ้น ให้ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะจัดทำคำวินิจฉัยตามมติของศาล

ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนที่วินิจฉัยต้องลงลายมือชื่อในคำวินิจฉัยนั้น ถ้าตุลาการคนใดมีเหตุจำเป็นไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้องค์คณะนั้นพิจารณาหากเห็นว่า เป็นกรณีมีเหตุจำเป็นไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้มอบหมายตุลาการคนใดคนหนึ่งที่เป็นองค์คณะจัดแจ้งเหตุดังกล่าวแล้วกลั้ตรวมไว้กับคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของศาลและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคน ให้ส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในสิบห้าวันนับแต่วันอ่าน

มาตรา ๕๘ คำวินิจฉัยของศาลให้มีผลในวันอ่าน

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยเรื่องพิจารณาที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายแล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยเรื่องพิจารณาที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยของศาลแก่ผู้ร้องและให้ถือว่าวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน

การแจ้งให้มาฟังและการอ่านคำวินิจฉัยของศาลตามวรรคสองและการแจ้งตามวรรคสาม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ศาลกำหนด

มาตรา ๕๙ คำสั่งจำหน่ายคำร้องตามมาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ และคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๓๔ ต้องประกอบด้วยความเป็นมาโดยย่อของคำร้อง เหตุผลในการมีคำสั่ง ความเห็นประกอบ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

เมื่อจัดทำคำสั่งเสร็จแล้ว ให้แจ้งคู่กรณีทราบ พร้อมปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการศาลไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

คำสั่งของศาลตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้มีผลนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง

มาตรา ๖๐ ในกรณีที่คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลมีข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย เมื่อศาลเห็นเองหรือเมื่อคู่กรณีร้องขอและศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย เช่นว่านั้นให้ถูกต้องก็ได้

การทำคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมตามวรรคหนึ่ง จะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้ผลในคำวินิจฉัยหรือคำสั่งเดิม เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นนั้นแล้ว ให้แจ้งผู้ร้องหรือคู่กรณี แล้วแต่กรณี ได้รับทราบ และให้นำความในมาตรา ๕๗ วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการจัดทำคำสั่งตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๖๑ ให้ศาลดำเนินการจัดทำร่างข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จและเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันประกาศใช้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๖๒ ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อกำหนดของศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้ใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ไปพลางก่อน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๖๓ บรรดาเรื่องพิจารณาซึ่งค้างอยู่ในศาลก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้ใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้บังคับ

หากไม่มีบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับแก่เรื่องพิจารณาซึ่งค้างอยู่ในศาลตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้ข้อกำหนดเดิมของศาลบังคับแก่เรื่องพิจารณานั้น

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

บันทึกวิเคราะห์สรุป
สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกับคณะได้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ต่อสภาผู้แทนราษฎร และได้จัดทำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๔๐ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๑๔๒ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังต่อไปนี้

๑. เหตุผลและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

โดยที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อใช้เป็นวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาวินิจฉัยคดีตามที่บทบัญญัติให้อำนาจไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

๒. สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

๒.๑ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติและให้อำนาจออกข้อกำหนดของศาล เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม โดยความเห็นชอบจากคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จากสภาผู้แทนราษฎร และประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา ๔) โดยศาลอาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ศาลเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือในกระบวนการพิจารณาของศาล (มาตรา ๕)

๒.๒ บททั่วไป

๒.๒.๑ ศาลมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติ (มาตรา ๖)

๒.๒.๒ ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยายระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ได้ ทั้งนี้เท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและประโยชน์สาธารณะ เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะกำหนดระยะเวลาไว้เป็นการเฉพาะ โดยให้เริ่มนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้รับเรื่องหรือความเห็นนั้น (มาตรา ๗)

๒.๒.๓ การส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาหรือเอกสารอื่นใด หรือการแจ้งวันนัดคำสั่งของศาลหรือข้อความอย่างอื่น ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศาลดำเนินการส่งหรือส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อความเหมาะสม ศาลอาจสั่งให้ดำเนินการส่งโดยทางโทรสาร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นใดก็ได้ ซึ่งต้องมีหลักฐานการได้ส่งจากเจ้าหน้าที่ศาลหรือหน่วยงานผู้จัดให้บริการไปรษณีย์หรือโทรคมนาคมที่เป็นสื่อในการส่งเอกสารนั้น โดยให้ถือว่าผู้รับได้รับเอกสารตามวันเวลาที่ปรากฏในหลักฐานดังกล่าว เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้รับหรือได้รับหลังจากนั้น (มาตรา ๘)

๒.๒.๔ ศาลมีอำนาจออกประกาศกำหนดอัตรา หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการจ่ายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาของศาล (มาตรา ๙)

๒.๒.๕ กำหนดให้ตุลาการซึ่งมีเหตุความไม่เป็นกลางหรือซึ่งมีเหตุที่อาจถูกคัดค้านมิให้ร่วมเป็นองค์คณะจะร่วมเป็นองค์คณะเพื่อพิจารณาวินิจฉัยไม่ได้ และกำหนดกระบวนการพิจารณาความไม่เป็นกลางหรือเหตุที่อาจถูกคัดค้านดังกล่าวนั้น ตลอดจนการกระทำใด ๆ ของตุลาการผู้ถูกคัดค้านที่ได้ดำเนินการไปก่อนมีเหตุที่อาจถูกคัดค้านนั้น ย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไป เว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่น (มาตรา ๑๐ - ๑๙)

๒.๒.๖ ตุลาการจะขอลอนตัวจากเรื่องพิจารณาหรือการทำคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่งในเรื่องพิจารณาใดมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามมาตรา ๑๐ เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจก้าวล่วงได้ (มาตรา ๒๐)

๒.๒.๗ การใช้หรือวินิจฉัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือบทกฎหมายอื่นใด หากมีใช้ในกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติและมีความหมายตามกฎหมายอยู่แล้ว ศาลต้องใช้หรือวินิจฉัยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือบทกฎหมายอื่นใดนั้นตามความหมายดังกล่าว ในกรณีที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือบทกฎหมายอื่นใดไม่ชัดเจน ให้ศาลแสวงหาความมุ่งหมายของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือบทกฎหมายนั้น แล้วใช้หรือวินิจฉัยตามความมุ่งหมายนั้น การไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าวให้ถือว่าเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา ๒๑)

๒.๒.๘ การนั่งพิจารณาให้ศาลมีอำนาจอกระเบียบว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยของการนั่งพิจารณาในส่วนตัวเกี่ยวกับบุคคลที่เข้ามาในที่ทำการศาล หรือบริเวณที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการโตสวนของศาล เพื่อให้การนั่งพิจารณาดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อย และรวดเร็ว ผู้ใดฝ่าฝืนระเบียบให้ศาลมีอำนาจสั่งลงโทษ (มาตรา ๒๒)

๒.๒.๙ การวิเคราะห์หรือวิจารณ์การนั่งพิจารณา การพิจารณาวินิจฉัยหรือคำวินิจฉัยของศาลเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเป็นวิธีการทางวิชาการ ซึ่งได้กระทำโดยสุจริต ย่อมกระทำได้ โดยไม่มีความผิดฐานดูหมิ่นศาลหรือตุลาการ แต่ถ้าววิเคราะห์หรือวิจารณ์ที่ไม่เป็นไปตามกรณีดังกล่าว ให้ศาลมีอำนาจลงโทษผู้นั้นตามมาตรา ๒๒ วรรคสอง และให้นำมาตรา ๒๒ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา ๒๓)

๒.๒.๑๐ กระบวนพิจารณาให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และข้อกำหนดของศาลตามมาตรา ๔ (มาตรา ๒๔)

๒.๓ การยื่นคำร้องและการจำหน่ายเรื่องพิจารณา

๒.๓.๑ ลักษณะของคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และกำหนดให้หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำกรยื่น และรายละเอียดของคำร้อง ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล (มาตรา ๒๕ - ๒๖)

๒.๓.๒ การยื่นคำร้องต่อศาลให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔๑ ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ยื่นคำร้องพร้อมเอกสารประกอบตามข้อกำหนดของศาล การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ ให้ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหารที่จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดี ส่งความเห็นหรือคำโต้แย้งของคู่ความพร้อมด้วยเหตุผลไปยังหัวหน้าหน่วยงานผู้รับผิดชอบธุรการของศาล เพื่อส่งให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย (มาตรา ๒๗)

๒.๓.๓ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งคำร้องให้ระบุเหตุ

ที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้วด้วย โดยการดำเนินการของบุคคลตามมาตรา นี้ให้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ศาลตามข้อกำหนดของศาล (มาตรา ๒๘ - ๒๙)

๒.๓.๔ คำร้องที่ได้ยื่นต่อศาล ก่อนที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่ง ถ้าผู้ร้องตาย หรือมีการขอถอนคำร้อง หรือคำร้องนั้นไม่เป็นประโยชน์แก่เรื่องพิจารณา ศาลอาจพิจารณาสั่งจำหน่ายเรื่องพิจารณานั้นก็ได้ (มาตรา ๓๐)

๒.๓.๕ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้คู่กรณีที่ทำเนียบกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้องนั้นทำการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่เห็นสมควร ถ้าผู้ร้องไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาตามคำสั่งดังกล่าวโดยไม่มีเหตุอันสมควรศาลอาจพิจารณาสั่งจำหน่ายเรื่องพิจารณานั้นก็ได้ (มาตรา ๓๑)

๒.๔ การพิจารณาวินิจฉัย

๒.๔.๑ องค์คณะของศาลในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน การนั่งพิจารณาของศาลต้องมีตุลาการครบองค์คณะ และตุลาการซึ่งมิได้นั่งพิจารณาจะทำคำวินิจฉัยเรื่องพิจารณานั้นมิได้ คำวินิจฉัยของศาลให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๓๒)

๒.๔.๒ ศาลอาจแต่งตั้งตุลาการประจำเรื่องพิจารณาเพื่อพิจารณารับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยและออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องพิจารณาก็ได้ (มาตรา ๓๓)

๒.๔.๓ กรณีมีคำร้องที่ขอให้ศาลวินิจฉัยเรื่องใด ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งรับหรือไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในระยะเวลาตามข้อกำหนดของศาล ในกรณีที่ศาลมีความเห็นว่าคำร้องไม่สมบูรณ์ครบถ้วนซึ่งผู้ร้องอาจแก้ไขได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้สมบูรณ์ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่มีการแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือข้อที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนนั้นเป็นกรณีที่มิอาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ให้สั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (มาตรา ๓๔)

๒.๔.๔ เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องที่มีคู่กรณีไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้องหรือมีคำสั่งแจ้งผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้อง ให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง กรณีผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาตามกำหนด หรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในกำหนดเวลา ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป (มาตรา ๓๕)

๒.๔.๕ คำร้องหรือคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาจะแก้ไขเพิ่มเติมได้ต้องเป็นสาระสำคัญอันควรแก่การแก้ไขเพิ่มเติมและเกี่ยวข้องกับเรื่องเดิม แต่จะทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล (มาตรา ๓๖)

๒.๔.๖ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้ ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ตุลาการเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมตามกฎหมาย (มาตรา ๓๗)

๒.๔.๗ พยานหลักฐาน หรือข้อเท็จจริง ที่คู่กรณีนำเสนอหรือศาลเรียกมาเองหากเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกให้ศาลมีอำนาจส่งสำเนาหรือแจ้งให้บุคคลภายนอกดังกล่าวทราบและได้มี

โอกาสโต้แย้งคัดค้านเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยก็ได้ พยานหลักฐาน หรือข้อเท็จจริงที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลส่งสำเนาหรือแจ้งให้คู่กรณีได้มีโอกาสดำเนินการโต้แย้งคัดค้าน (มาตรา ๓๘)

๒.๔.๘ การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลให้กระทำด้วยความรวดเร็ว และมีกำหนดเวลาที่แน่นอน ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอันมีอาจกล่าวล่วงได้ หรือเหตุอื่น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะสั่งเลื่อนกระบวนการพิจารณาออกไปก็ได้ (มาตรา ๓๙) หากศาลเห็นว่าเรื่องพิจารณาใดเป็นปัญหาข้อกฎหมาย หรือมีพยานหลักฐานที่คู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องแถลงยอมรับและเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว ศาลอาจประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยโดยไม่ทำการไต่สวนก็ได้ (มาตรา ๔๑)

๒.๔.๙ การไต่สวนของศาล ให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลมีอำนาจกำหนดให้เฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องมีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ (มาตรา ๔๒)

๒.๔.๑๐ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคล และหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลเห็นสมควรและมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง การอ้างพยานหลักฐาน ให้คู่กรณีจัดทำบัญชีระบุพยานยื่นต่อศาลพร้อมแสดงเหตุผล ความจำเป็นในการอ้างพยานหลักฐาน และวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวคู่กรณีอาจยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมพร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นได้ตามที่ศาลเห็นสมควร (มาตรา ๔๓)

๒.๔.๑๑ ศาลอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนก็ได้ และให้แจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน (มาตรา ๔๔)

๒.๔.๑๒ การไต่สวนของศาลให้คู่กรณีซักถามเฉพาะประเด็นที่ศาลกำหนด และให้มีการสืบพยานหลักฐานที่คู่กรณีไม่รับกัน ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันไต่สวนโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป (มาตรา ๔๕) ในกรณีที่มีความจำเป็นให้ศาลเรียกพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามาในการไต่สวนได้ (มาตรา ๔๖)

๒.๔.๑๓ ศาลอาจอนุญาตให้สืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาลด้วยวิธีการตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีวิธีการดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้เว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่น การสืบพยานดังกล่าว ให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาล (มาตรา ๔๗)

๒.๔.๑๔ ศาลอาจกำหนดให้พยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญคนใดเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นศาลแทนการมาเบิกความได้ (มาตรา ๔๘)

๒.๔.๑๕ การไต่สวนของศาลให้ศาลบันทึกรายงานการนั่งพิจารณารวมไว้ในสำนวนและจัดให้คู่กรณีลงมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน การบันทึกคำเบิกความของพยานในการไต่สวน ให้บันทึกการพิจารณาโดยใช้เครื่องมือบันทึกเสียงและเครื่องมือบันทึกภาพและเสียง หรือวิธีการอื่นตามข้อกำหนดของศาล (มาตรา ๔๙)

๒.๔.๑๖ ในการนั่งพิจารณาศาลอาจขอให้พยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นหรือจัดทำความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยได้ แต่ต้องให้ผู้ร้องหรือคู่กรณี แล้วแต่กรณี ทราบความเห็นและให้โอกาสโต้แย้งความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวเป็นหนังสือภายในเวลาที่ศาลกำหนด (มาตรา ๕๐) กรณีที่ศาลเห็นสมควรหรือกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอและศาลอนุญาต ศาลอาจสั่งให้มีการสืบพยานหลักฐาน ตรวจสอบบันทึก เอกสารวัตถุหรือสถานที่ ไม่ว่าจะกระทำในเวลาใดภายในหรือภายนอกที่ทำการศาลก็ได้ (มาตรา ๕๑) ศาลอาจสั่งงดการสืบพยานหลักฐานใดที่เห็นว่าไม่เกี่ยวข้อง

กับเรื่องที่พิจารณาวินิจฉัย หรือประวิงให้ชักช้า ก่อนศาลสั่งงดสืบพยานหลักฐานตามวรรคก่อน ให้ศาลฟัง คู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องเสียก่อนที่จะมีคำสั่ง (มาตรา ๕๒) ศาลอาจอนุญาตให้คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้อง ให้ ข้อเท็จจริงหรือความเห็น แล้วแต่กรณี เป็นหนังสือได้ (มาตรา ๕๓)

๒.๔.๑๗ การวินิจฉัยของศาลตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคนจะงดออกเสียง ในประเด็นที่วินิจฉัยมิได้ (มาตรา ๕๔) กำหนดให้ศาลเป็นผู้บันทึกรายงานการนั่งพิจารณา (มาตรา ๕๕) และให้ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงลายมือชื่อคำสั่ง หรือประกาศ แล้วแต่กรณี ส่วนหนังสืออื่นใดของศาล ให้ ประธานศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ลงลายมือชื่อ (มาตรา ๕๖)

๒.๕ การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

๒.๕.๑ คำวินิจฉัยของศาลอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือ คำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง ให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคำขอทุกข้อตามที่ปรากฏใน คำร้อง ห้ามมิให้วินิจฉัยชี้ขาดเกินคำขอหรือนอกจากที่ปรากฏในคำร้อง ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำ ความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตนเป็นหนังสือพร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ ตุลาการซึ่ง เป็นองค์คณะทุกคนที่วินิจฉัยต้องลงลายมือชื่อในคำวินิจฉัยนั้น ถ้าตุลาการคนใดมีเหตุจำเป็นไม่สามารถ ลงลายมือชื่อได้ ให้องค์คณะนั้นพิจารณาหากเห็นว่าเป็นกรณีมีเหตุจำเป็นไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้ มอบหมายตุลาการคนใดคนหนึ่งที่เป็นองค์คณะจัดแจ้งเหตุดังกล่าวแล้วกลั้ดรวมไว้กับคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของ ศาลและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคน ให้ส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา ภายในสิบห้าวันนับแต่วันอ่าน (มาตรา ๕๗)

๒.๕.๒ คำวินิจฉัยของศาลให้มีผลในวันอ่าน ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยเรื่อง พิจารณาที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย แล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาล บันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยเรื่องพิจารณาที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยของศาลแก่ผู้ร้องและให้ถือว่าวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน (มาตรา ๕๘)

๒.๕.๓ คำสั่งจำหน่ายคำร้องตามมาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ และคำสั่งไม่ รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๓๔ ต้องประกอบด้วยความเป็นมาโดยย่อของคำร้องเหตุผลในการมี คำสั่งความเห็นประกอบ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง เมื่อจัดทำคำสั่งเสร็จแล้ว ให้แจ้งคู่กรณีทราบ พร้อมปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการศาลไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน คำสั่งของศาลให้มีผลนับแต่วันที่ ศาลมีคำสั่ง (มาตรา ๕๙)

๒.๕.๔ ในกรณีที่คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลมีข้อผิดพลาดหรือผิดหลง เล็กน้อย เมื่อศาลเห็นเองหรือเมื่อคู่กรณีร้องขอและศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมข้อผิดพลาด หรือผิดหลงเล็กน้อยเช่นว่านั้นให้ถูกต้องก็ได้ โดยจะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้ผลในคำวินิจฉัยหรือคำสั่งเดิม (มาตรา ๖๐)

๒.๖ บทเฉพาะกาล

๒.๖.๑ ให้ศาลดำเนินการจัดทำร่างข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญนี้ให้แล้วเสร็จและเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันประกาศใช้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา ๖๑)

๒.๖.๒ ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อกำหนดของศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับให้ใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ไปพลางก่อน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา ๖๒)

๒.๖.๓ บรรดาเรื่องพิจารณาซึ่งค้างอยู่ในศาลก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้ใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้บังคับ หากไม่มีบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับแก่เรื่องพิจารณาซึ่งค้างอยู่ในศาลตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้ข้อกำหนดเดิมของศาลบังคับแก่เรื่องพิจารณานั้น (มาตรา ๖๓)